

For personer med demens vil det på et tidspunkt i sykdomsutviklingen kunne være behov for hjelp for å ivareta sine interesser fullt ut, som for eksempel til å styre økonomien og/eller å ta viktige beslutninger i mer personlige forhold.

Vergemål er en offentlig ordning for personer som er i behov av hjelp til å ivareta sine interesser. En verge oppnevnes av statsforvalteren. Personen selv, nærstående eller legen kan be om at det opprettes verge. Den kommunale omsorgs- eller sosialtjenesten i kommunen har også meldeplikt når de mener at noen har behov for vergemål.

For å få oppnevnt en verge, må man ha et hjelpebehov, og som følge av en medisinsk tilstand, ikke være i stand til å ivareta egne interesser. Demens kan være en slik tilstand. Man kan be om at vergen har spesielle egenskaper, som for eksempel at han eller hun er samisktalende. Mange personer som har en demensdiagnose har ikke behov for verge, fordi deres pårørende ivaretar deres personlige og økonomiske interesser gjennom for eksempel en *fremtidsfullmakt*.

Den som skal få oppnevnt verge, skal skriftlig si seg enig i opprettelsen av vergemålet, hvem som skal være verge og hvilke oppgaver vergen skal bistå med. Unntaket er hvis personen som har behov for verge ikke er i stand til å danne, holde fast ved eller formidle sine ønsker. Da skal den beste tolkningen av personens vilje og preferanser legges til grunn i vurderingen. Hvis man forstår sine handlinger og valg, kan man også når som helst be om at vergemålet avsluttes.

Uansett hvilken tilstand personen som får oppnevnt en verge er i, skal vedkommende høres og få mulighet til å uttale seg om sine meninger og ønsker. Dette gjelder også beslutninger som tas etter at

vergemålet er opprettet. Hvis personen som har verge, ikke har mulighet til å komme med sin mening skal den antatte viljen vektlegges.

Vergemål skal ikke være mer omfattende enn nødvendig, og vergens mandat skal derfor ikke romme mer enn det det er behov for. Statsforvalteren fører tilsyn med det vergen gjør. Vergen kan for eksempel ikke selge hus, ta opp lån, gi store gaver eller dele ut forskudd på arv uten at statsforvalteren har godkjent dette først. Statsforvalteren kan frata en verge oppdraget hvis hensynet til personen som har verge gjør dette nødvendig. Vergen har taushetsplikt, men som verge kan man ved behov opplyse om hvem man er verge for.

Pårørende, som for eksempel ektefelle/samboer, barn eller foreldre, kan godt oppnevnes som verger. Som hovedregel har vergen regnskapsplikt og må sende et regnskap årlig til statsforvalteren. Dette gjelder alle, bortsett fra verger som er ektefeller eller samboere. De har normalt ikke regnskapsplikt. Vergen kan få betalt etter fastsatte satser for oppdraget. Som hovedregel er det den som har verge som betaler for det. Hvis personen med verge ikke har penger nok, kan statsforvalteren dekke utgiftene. Når nærstående er verger får de normalt ikke betalt for oppdraget.

Andre ordninger som ikke er vergemål, men som hører inn under samme lovverk er *Legalfullmakten* og *Fremtidsfullmakten*

Legalfullmakt gir nære pårørende til personen som er syk en formell kompetanse til å utføre dagligdagse økonomiske disposisjoner som gjelder bolig og underhold, betale skatter, avgifter m.m. uten at vergemålsmyndigheten (statsforvalteren) formelt må oppnevne vedkommende som verge. I kraft av legalfullmakten kan pårørende ikke foreta større økonomiske disposisjoner som for

eksempel kjøp og salg av fast eiendom eller investeringer, eller ivareta personlige forhold som å søke på tjenester eller klage på vedtak. I den grad det er behov for slike disposisjoner, må den som skal forestå dette formelt oppnevnes som verge, eller det må foreligge en gyldig fremtidsfullmakt.

Fremtidsfullmakt er en frivillig privat ordning som kan være et alternativ til vergemål. En fremtidsfullmakt gjør at du kan bestemme hvordan du vil ha det i fremtiden.

Fremtidsfullmakt er en skriftlig fullmakt som sier hvordan du ønsker at dine økonomiske og/eller personlige saker skal ordnes når du ikke lenger kan gjøre det selv. Det bør komme klart og tydelig frem

av fullmakten hvordan du ønsker at dine interesser skal ivaretas.

Den du i fullmakten utpeker til å handle på vegne av deg, blir kalt fullmektig. I fremtidsfullmakten kan du bestemme hvem som skal ha denne fullmakten og hva fullmektigen skal gjøre på vegne av deg. Du kan bestemme at en eller flere skal ha fullmakt til å representere deg.

Selv om det er opprettet en fremtidsfullmakt, kan det opprettes ordinært vergemål hvis fremtidsfullmakten ikke er dekkende nok og vilkårene for vergemål er oppfylt.

Mer informasjon finnes på www.sivilrett.no